

Nihat Ali Özcan¹*Bölge Çalışmaları Program Danışmanı***Erol Başaran Buralı²***Bölge Çalışmaları Program Danışmanı*

MEKKE ANLAŞMASI BİZE NE DİYOR?

GİRİŞ

DEĞERLENDİRME NOTU

Küresel güç dengelerinin yeniden şekillendiği, bölgesel güvenlik mimarilerinin, değişen tehdit algıları ve stratejik ihtiyaçlar doğrultusunda dönüşüm geçirdiği bir dönemde, Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan arasında yeni bir savunma ittifakının temelleri atıldı. Türkiye'nin Pakistan ile 2001, Suudi Arabistan ile 2012 yılında imzaladığı ikili askerî iş birliği anlaşmalarının oluşturduğu zemin, Mekke Anlaşması ile üçlü bir güvenlik ve savunma iş birliğine dönüştü. Bu anlaşma, taraflar arasındaki askerî ilişkilerin ötesinde, ayrı coğrafyalarda yer alan ve güvenlik ihtiyaçları birbirinden farklı üç ülkeyi kapsayan yeni bir sürecin önünü açmaktadır. Bu sürecin, ülkelerin stratejik beklentileri, üstlendikleri yükümlülükler ve bölgesel güç dengelerine olası etkileri bakımından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anlaşmalar (Pazarcı, 1989, ss. 20–21), tarafların karşılıklı hak ve yükümlülüklerini düzenleyen ve hukuki bağlayıcılık taşıyan uluslararası araçlardan biridir. Uluslararası anlaşmaların yapılması süreci; müzakerelerin yürütülmesi, metnin kabulü, imzalanması, gerekli iç hukuk işlemlerinin tamamlanması ve yürürlüğe girmesi aşamalarından oluşmaktadır. Anayasa'nın 90'ıncı maddesi³ uyarınca, Mekke Anlaşması'nın onaylanması, TBMM'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. Cumhurbaşkanı'nın anlaşmaları onaylama ve yayımlama yetkisi ise Anayasa'nın 104'üncü maddesinde⁴ düzenlenmiştir (T.C. Anayasası, 1982). Bu kapsamda, Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan arasında 7 Ağustos 2026 tarihinde imzalanan

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/46>

² <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1528>

³ Madde 90 – "...Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak anlaşmaların onaylanması, TBMM'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır..."

⁴ Madde 104 – "...Cumhurbaşkanı, milletlerarası anlaşmaları onaylar ve yayımlar..."

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

“Ortak Savunma için Mekke Anlaşması”, 21 Ekim 2026 tarihinde TBMM Dışışleri Komisyonuna sevk edilmiştir.

Kamuoyunda “Mekke Anlaşması” olarak bilinen anlaşmanın, (Alhasan & Wajid, 2026) Orta Doğu’da artan güvenlik riskleri, bölgesel çatışmalar ve mevcut güvenlik anlaşmalarının etkinliğine ilişkin kaygılar çerçevesinde ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Anlaşmanın stratejik önemi, Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan’ın farklı coğrafyalara uzanan güvenlik çıkarlarını ortak bir savunma anlayışı çerçevesinde buluşturması ve Orta Doğu ile Güney Asya’daki bölgesel güç dengelerini etkileme potansiyelinden kaynaklanmaktadır.

Ayrıca Mekke Anlaşmasının, üç ülkenin geçmişe dayalı iş birliği kültürünün yarattığı karşılıklı güven ortamından ortaya çıktığı, 2001 yılında Türkiye-Pakistan ve 2012 yılında ise Türkiye-Suudi Arabistan arasında imzalanan ikili askerî iş birliği anlaşmaları temelinde hazırlandığı da anlaşılmaktadır.⁵

Bu çalışmada, Mekke Anlaşmasının genel çerçevesi ve anlaşmaya taraf olan üç ülkenin güvenlik ortamları ele alınacak, ardından anlaşma, Türkiye’nin ulusal güvenlik çıkarları ve stratejik öncelikleri açısından SWOT Analizi⁶ yöntemiyle değerlendirilecektir. Bu kapsamda analiz, “Türkiye açısından anlaşmanın güçlü ve zayıf yönleri ile anlaşmanın yarattığı fırsat ve muhtemel tehditler nelerdir?” sorularına cevap aramaktadır. Çalışmada, anlaşmanın Türkiye’ye sağlayabileceği siyasi, askerî ve ekonomik kazanımlar ile beraberinde getirebileceği yükümlülükler, kısıtlar ve olası riskler araştırılacaktır. Böylece, anlaşmanın tüm boyutlarının bütüncül bir çerçevede değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

1. MEKKE ANLAŞMASININ ÇERÇEVESİ

Anlaşmanın TBMM’ye sunulan gerekçesinde, tarafların karşılıklı güven ve kolektif caydırıcılık temelinde birbirlerinin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve egemenliğini korumayı amaçladıkları belirtilmektedir. Bu çerçevede, terörizm dâhil olmak üzere taraf ülkelerin savunma ve güvenliklerini etkileyen tehdit ve saldırılara karşı, savunma odaklı bir iş birliğinin geliştirilmesi öngörülmektedir.

Anlaşma hükümleri, üç ülke arasındaki mevcut güvenlik ilişkilerini güçlendirmeyi ve ortak tehdit algılarına dayalı kurumsal bir iş birliği zemini oluşturmayı hedeflemektedir. Bununla birlikte anlaşma, yalnızca askerî iş birliğinin geliştirilmesine yönelik bir düzenleme olarak değerlendirilmemelidir. Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan’ın farklı coğrafyalarda konumlanmaları, birbirinden farklı güvenlik önceliklerine, dış politika ilişkilerine ve askerî kapasitelere sahip olmaları, anlaşmanın bölgesel ve küresel ölçekte stratejik sonuçlar doğurma potansiyelini de artırmaktadır.

Mekke Anlaşması, güvenlik ve savunma politikalarının yanı sıra savunma sanayii, istihbarat paylaşımı, askerî kapasite geliştirme, diplomatik ilişkiler, kamu diplomasisi, psikolojik harp ve bölgesel güç dengeleri açısından çok boyutlu bir niteliktedir. Bu anlamda anlaşma içeriğinden ülkelerin toprak bütünlüğü ve egemenliklerine yönelik olarak yalnızca hasım devletlerden değil aynı zamanda devlet dışı aktörlerden gelebilecek hibrit tehditlere karşı da kolektif bir savunma şemsiyesi inşa ettikleri anlaşılmaktadır.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz: 2001 tarihli “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askerî Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Anlaşması” ve 2012 tarihli “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suudi Arabistan Krallığı Hükümeti Arasında Askerî Eğitim İş Birliği Anlaşması.”

⁶ *Strengths* (Güçlü Yönler), *Weaknesses* (Zayıf Yönler), *Opportunities* (Fırsatlar) ve *Threats* (Tehditler) kelimelerinin baş harflerinden oluşan analiz yöntemidir. Yöntem, bir olayın ya da olgunun güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve aynı olaydan kaynaklanabilecek fırsat ve tehditleri ortaya koyabilmek için kullanılmaktadır.

2. TARAFLARIN GÜVENLİK ORTAMLARI

Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan, farklı jeopolitik risklerden kaynaklanan güvenlik sorunlarıyla (Grafik 1) karşı karşıyadır. Risk değerlendirmelerindeki farklılık; tehdit unsurlarının yanı sıra ülkelerin askerî kapasiteleri, komşularıyla tarihsel anlaşmazlıkları, halen içinde bulundukları güvenlik ittifakları ve dış politika önceliklerinden (Tablo 1) kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, her bir ülkenin güvenlik ortamını ayrı ayrı değerlendirmek önem taşımaktadır.

Türkiye'nin Güvenlik Ortamı

Türkiye açısından diğer devletlerden kaynaklı risklerin başında, İsrail'in bölgedeki askerî faaliyetlerinden kaynaklanan gerilim, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Karadeniz'e yansımaları ve Yunanistan ile Doğu Akdeniz ve Ege Denizinde yaşanan deniz yetki alanı anlaşmazlıkları bulunmaktadır. Özellikle Ağustos 2026'da (Cornwell & Gumrukcu, 2026) İsrail'in Suriye'deki bir hava üssüne düzenlediği saldırı, Türkiye - İsrail arasındaki askerî gerilim riskini görünür hâle getirmiştir. Rusya ile ilişkilerde ise (Gumrukcu, 2026) doğrudan askerî çatışmadan ziyade Karadeniz'deki savaşın deniz ulaştırmasına ve bölgesel güvenliğe etkileri ön plana çıkmaktadır. Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile yaşanan anlaşmazlıklar da askerî gerilim potansiyeli taşımakla birlikte, doğrudan bir savaş tehdidiyle eşdeğer görülmemektedir.

Bununla birlikte, PKK'nın 2025 yılında başlattığı (Reuters, 2026) fesih ve silah bırakma sürecinin, Türkiye'nin güvenlik ortamında önemli bir değişim yaratma ihtimali söz konusudur. Ekim 2026 itibarıyla tasfiye süreci henüz bütün yönleriyle tamamlanmamıştır. Bu nedenle devlet dışı aktörlerden kaynaklanan güvenlik sorunları, PKK'nın silah bırakma sürecinin devamlılığı ve kalıcılığı, Suriye ve Irak'taki silahlı yapıların geleceği ile radikalleşmiş unsurların yeniden örgütlenme ihtimaliyle şekillenmektedir. Ayrıca DEAŞ bağlantılı hücreler ve Suriye'deki devlet dışı aktörlerden kaynaklanabilecek sınır aşan tehditler de Türkiye için önemini korumaktadır.

Türkiye'nin NATO üyeliği, Karadeniz'e açılan boğazları kontrol etmesi, Avrupa ile Orta Doğu arasında bulunması ve enerji ulaştırma hatlarındaki köprü rolü ülkeye stratejik avantajlar sağlamaktadır. Ancak Rusya ile Avrupa ülkeleri arasındaki rekabet (Congressional Research Service, 2026), Suriye ve Irak'ta süregelen istikrarsızlık, İran-İsrail gerilimi ve Doğu Akdeniz'deki çıkar çatışmaları, Türkiye'nin aynı anda farklı güvenlik sorunlarını bir arada yönetmesini gerektirmektedir.

Grafik 1. Anlaşmaya Taraf Ülkelere Yönelik Tehditler ve Jeopolitik Faktörler**Pakistan'ın Güvenlik Ortamı**

Pakistan'ın Hindistan'la süregelen tarihsel rekabeti, ülkenin karşı karşıya olduğu başlıca güvenlik tehdidinin kaynağını oluşturmaktadır. Keşmir sorunu, iki ülke arasındaki sınır anlaşmazlıkları, karşılıklı askerî yığınaklanmalar ve nükleer silah kapasiteleri, çatışmaların bir savaşa dönüşme riskini artırmaktadır. Mayıs 2025'teki silahlı çatışmanın ardından sağlanan ateşkese rağmen Pakistan-Hindistan ilişkileri kırılganlığını korumaktadır. Hindistan'ın İndus Suları Antlaşmasını⁷ askıya alması da Pakistan'ın su güvenliğini stratejik bir meseleye dönüştürmüştür (CFR, 2026). Pakistan'ın Afganistan'daki Taliban yönetimiyle yaşadığı sınır çatışmaları ve karşılıklı hava saldırıları ise diğer önemli güvenlik sorunudur.

Anlaşmaya taraf üç devlet arasında, kendi topraklarında faaliyet gösteren silahlı devlet dışı aktörlerden kaynaklanan tehditlerle en yoğun biçimde karşı karşıya olan Pakistan'dır. Bunlardan biri olan Pakistan Talibanı (*Tehrik-i-Taliban Pakistan-TTP*)⁸, güvenlik güçlerini ve devlet kurumlarını hedef almaktadır. Belucistan Kurtuluş Ordusu (*Balochistan Liberation Army-BLA*)⁹, ayrılıkçı şiddet eylemleriyle Belucistan eyaletinde güvenliği tehdit etmekte ve aynı zamanda Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru (CPEC)¹⁰ yatırımları üzerinde güvenlik riski oluşturmaktadır. DEAŞ'ın Horasan ve Pakistan yapılanmaları ise Pakistan'ın güvenlik ortamını daha da karmaşık bir hale getirmektedir (EUAA, 2026; Sharma, 2026).

⁷ Dünya Bankası tarafından düzenlenen ve müzakere edilen, İndus Nehri ve kollarında mevcut suyun kullanımı için Hindistan ve Pakistan arasında su dağıtımını düzenleyen anlaşma.

⁸ Afganistan-Pakistan sınırında faaliyet gösteren cihatçı örgüttür. Birleşmiş Milletler tarafından da terör örgütü olarak tanınmaktadır.

⁹ İran'ın güneyi ve Pakistan'da konuşlanmış ayrılıkçı örgüttür. Bu örgüt İran ve Pakistan topraklarının bir kısmında bağımsız bir Beluç devleti kurmayı hedeflemektedir.

¹⁰ CPEC (Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru/*China-Pakistan Economic Corridor*), Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesini Pakistan'ın, Gwadar Limanına kara yolu, demir yolu, boru hatları ve enerji projeleriyle bağlamayı amaçlayan projedir.

Pakistan'ın Çin ile stratejik ortaklığı ve Afganistan'la mevcut sınır sorunları, ülkenin dış politikasının belirleyici faktörleridir. CPEC ve Gwadar Limanı¹¹, Pakistan'a ekonomik ve stratejik avantajlar sağlarken (CFR, 2026) Çin-Hindistan ve Çin-ABD rekabetinin etkilerini de ülkeye taşımaktadır. Bunun yanında ekonomik kırılganlıklar, dış finansman ihtiyacı ve Hindistan'la su paylaşımı anlaşmazlığı, Pakistan'ın güvenlik politikalarını şekillendirmektedir.

Suudi Arabistan'ın Güvenlik Ortamı

Suudi Arabistan açısından bölge ülkelerinden kaynaklanan en önemli güvenlik tehdidi (Alhasan & Wajid, 2026), İran'ın askerî kapasitesi ve bölgedeki faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. ABD ve İsrail'in Şubat 2026'da İran'a karşı başlattığı savaşın ardından İran'ın Körfez ülkelerine yönelik füze ve İHA saldırıları, Suudi Arabistan'ın hava savunması ve kritik altyapısının korunması konusundaki endişelerini artırmıştır. Bununla birlikte Riyad'ın İran'la diplomatik ilişkilerini sürdürme arayışı, doğrudan askerî çatışmadan kaçınma isteğini de göstermektedir. Suudi Arabistan'ın güvenlik ortamı, İsrail-İran rekabeti ve Yemen'deki savaş nedeniyle çok taraflı bir nitelik kazanmıştır.

Suudi Arabistan'ın karşı karşıya bulunduğu en güncel devlet dışı silahlı aktör tehdidi, Yemen'deki Husilerden (*Ansarullah*)¹² kaynaklanmaktadır. Husilerin askerî kapasitesi, yalnızca Yemen'deki çatışmalarda görülenle sınırlı değildir. Husiler (Davison, 2026), İran'dan aldıkları destek ve geliştirdikleri 2.000 km'ye kadar menzilli balistik füzeler, insansız hava araçları (İHA) ve silahlı insansız hava araçları (SİHA) kapasiteleri sayesinde Suudi Arabistan'ın derinliklerindeki hedefleri etki altına alabilmektedir. Bu kapasite yakın mesafede keşif, daha uzun menzillerde SİHA saldırıları ve balistik füze atışları ile deniz ulaştırmasının tehdit edilmesi gibi farklı alanları kapsamaktadır. Husilerin, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, İsrail ve Kızıldeniz'deki deniz trafiği ve karada seçilmiş hedeflere yönelik saldırıları, İHA/SİHA ve balistik füzeleri bölgesel ölçekte etkin olarak kullanılabildiklerini de göstermiştir. Ekim 2026'da Riyad Havalimanı ile Saudi Aramco tesislerine yönelik saldırılar, tehdidin enerji ve sivil havacılık başta olmak üzere kritik altyapı ve ekonomik hedefler üzerindeki etkilerini göstermiştir.

Husilerden kaynaklanan tehdidin en önemli özelliği (Munassar, 2026), hibrit, asimetrik ve uzun süreli (*protracted*) bir mücadele karakteri taşımasıdır. Husiler, geleneksel gerilla savaşı yöntemlerini balistik füzeler, İHA/SİHA'lar, seyir füzeleri, deniz insansız araçları ve psikolojik harekât faaliyetleriyle birleştirerek askerî bakımdan kendilerinden daha güçlü devletlere karşı mücadele edebilmektedir. Nispeten düşük maliyetli saldırı araçlarıyla yüksek savunma maliyetleri oluşturabilmeleri, askerî hedeflerin yanı sıra ekonomik altyapıyı ve uluslararası deniz ticaretini tehdit edebilmeleri, mücadelenin asimetrik niteliğini güçlendirmektedir. Yemen'in dağlık coğrafyası (Donelli, 2025), örgütün yerel toplumsal ve siyasi bağlantıları, dağınık askerî yapılanması, İran'dan sağlanan destek ve gelişen yerel üretim kapasitesi, Husilerin askerî operasyonlara rağmen varlıklarını sürdürebilmelerini kolaylaştırmaktadır. Nitekim 2015'te Suudi Arabistan öncülüğünde başlayan askerî müdahalenin kesin sonuç üretememesi, bu tür bir tehdidin yalnızca konvansiyonel askerî yöntemlerle ortadan kaldırılmasının güçlüğüne göstermiştir.

¹¹ Gvadr Limanı Pakistan'ın Belucistan eyaletine bağlı Gvadr kentinde bulunan bir limandır. Liman, CPEC planında yer almakta, "Bir Kuşak, Bir Yol Girişimi" ile "Deniz İpek Yolu" projeleri arasında bir bağlantı olarak kabul edilmektedir.

¹² 1990'larda Yemen'de ortaya çıkan, siyasi ve askerî örgüttür. Ağırlıklı olarak Zeydi Şiiilerden oluşmakta ve lider kadrosu büyük ölçüde Husi kabilesinden gelmektedir. Yemen İç Savaşı'nda merkezi rol oynayan Husiler, bazı ülkeler tarafından terör örgütü olarak tanınmaktadır.

Suudi Arabistan'ın dünya enerji piyasalarındaki konumu, petrol tesislerinin güvenliğini ulusal güvenliğin temel unsurlarından biri hâline getirmektedir. Basra Körfezi, Hürmüz Boğazı, Kızıldeniz ve Babülmendep'te yaşanan gelişmeler ülkenin ekonomik ve stratejik çıkarlarını doğrudan etkilemektedir. ABD ile küresel savunma ilişkilerine rağmen bölgesel krizlerde artan risk ve belirsizlikler ile Yemen'de faaliyetlerine devam eden Arap Yarımadası El Kaidesi (AQAP)¹³ gibi bölgesel tehditler (Congressional Research Service, 2026), Riyad'ı, savunma ilişkilerini çeşitlendirmeye yöneltmektedir (Alhasan & Wajid, 2026; Davison, 2026).

Tablo 1. Mekke Anlaşmasına Taraf Ülkelerin Güvenlik Ortamı

Ülke	Devletlerden kaynaklı güvenlik tehditleri	Devlet dışı aktörlerden kaynaklı güvenlik tehditleri	Jeopolitik faktörler
Türkiye	- İsrail ile gerilim - Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Karadeniz'e yayılma riski - Yunanistan ve GKRY ile Ege ve Doğu Akdeniz anlaşmazlıkları - İran'la çatışmaların olası yansımaları	- PKK'nın silah bırakma ve tasfiye süreci - Sınır ötesindeki silahlı yapıların yeniden örgütlenmesi riski - IŞİD bağlantılı hücreler - Suriye ve Irak'taki istikrarsız silahlı devlet dışı aktörler	- NATO üyeliği ve ittifak yükümlülükleri - Karadeniz ve Türk Boğazlarının stratejik önemi - Enerji koridorları - Suriye-Irak güvenlik zafiyetleri - Doğu Akdeniz'deki rekabet
Pakistan	- Hindistan'la Keşmir ve sınır anlaşmazlıkları - Hindistan'la nükleer çatışma ve askerî gerilim - Hindistan'la İndus sularının paylaşımı sorunu - Afganistan'daki Taliban yönetimiyle sınır çatışmaları	- Pakistan Talibanı (TTP) - Belucistan Kurtuluş Ordusu (BLA) - DEAŞ-Horasan (ISKP) - DEAŞ-Pakistan (ISPP)	- Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru (CPEC) - Hindistan-Çin rekabeti - Afganistan sınır güvenliği - İç dinamiklerdeki kırılmalık
Suudi Arabistan	- İran'ın füze ve İHA kapasitesinin yarattığı sorunlar - İran'la bölgesel güç rekabeti - ABD-İsrail-İran çatışmasının Körfez'e yayılması - Yemen savaşının devletler arası ilişkiler üzerindeki etkileri	- Yemen'deki Husiler (Ensarullah) - Yemen merkezli El Kaide (AQAP)	- Hürmüz Boğazı ve Babülmendep'in güvenliği - Petrol ihracatı ve kritik enerji altyapısı - Körfez güç dengeleri

Üç ülkenin güvenlik ortamları karşılaştırıldığında, tehdit algılarının önemli ölçüde farklılaştığı görülmektedir. Türkiye açısından bölgesel çatışmaların yayılmasının önlenmesi ve çevre coğrafyalardaki askerî dengelerin yönetilmesi; Pakistan açısından Hindistan'la rekabet, Afganistan sınırındaki çatışmalar ve ülke içindeki silahlı gruplar; Suudi Arabistan açısından ise İran ve Husilerden kaynaklanan saldırılara karşı ülke topraklarının ve kritik altyapısının korunması öncelik taşımaktadır.

3. MEKKE ANLAŞMASININ TÜRKİYE AÇISINDAN SWOT ANALİZİ

Güçlü Yönler (S)

S1 - Kolektif caydırıcılık kapasitesinin güçlendirilmesi (Madde 1, 2): Anlaşmanın en güçlü yönü, taraflardan birine yönelik dış kaynaklı silahlı bir saldırının bütün taraflara yöneltilmiş sayılmasıdır.

S2- Stratejik koordinasyonun kurumsallaştırılması (Madde 8): “Stratejik Siyasi ve Savunma Komitesinin” teşkili, hem anlaşma hükümlerinin koordinasyonu hem de uygulamada

¹³ AQAP (*Al-Qaeda in the Arabian Peninsula*) Yemen ve Suudi Arabistan hükümetlerini devirmeyi amaçlayan selefi cihatçı bir örgüttür. Örgüt, Yemen'de faaliyet gösterirken Arap Yarımadası'nda bir İslam emirliği kurmayı hedeflemektedir.

ortaya çıkabilecek aksaklıkların giderilebilmesi açısından anlaşmanın güçlü yönlerinden birisidir.

S3- Savunma sanayii iş birliği (Madde 7): Ortak üretim, teknoloji paylaşımı, Ar-Ge, yenilikçilik ve uzman yetiştirme konularının anlaşmada ayrı bir maddeyle düzenlenmesi önemlidir. Bu, Türkiye'nin savunma sanayii kapasitesini diğer tarafların kaynakları ve ihtiyaçlarıyla birleştirmesine olanak sağlarken aynı zamanda Türkiye için yeni pazar kapılarını açabilir.

S4- Askerî iş birliği (Madde 6): Askerî iş birliği tarafların silahlı kuvvetleri arasında ortak eğitim, personel değişimi, tatbikat, koordinasyon ve karşılıklı tecrübe aktarımı sağlayabilir. Bu yönüyle anlaşma, yalnızca kriz zamanlarında değil barış döneminde de işlev görebilecek güçlü araçlara sahiptir.

S5- İstihbarat iş birliği (Madde 9): Tarafların gizlilik ilkelerine riayet ederek istihbarat paylaşması güvenlik iş birliğine operasyonel derinlik kazandırabilecek niteliktedir.

S6 - Lojistik iş birliği (Madde 10): Tarafların birbirlerine silah, mühimmat, yakıt, yedek parça gibi alanlarda lojistik destek sağlamaları, özellikle çatışma dönemlerinde ülkelerin ihtiyaçlarının karşılanması açısından güçlü bir yöndür.

S7- Mevcut uluslararası yükümlülüklerin korunması (Madde 12): Anlaşmanın daha önce akdedilmiş uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerle zarar vermemesi, Türkiye'nin mevcut güvenlik mimarisiyle hukuki sürekliliğinin korunması bakımından güçlü bir yöndür.

Zayıf Yönler (W)

W1- Savunma yükümlülüklerinin belirsizliği (Madde 1, 2): Anlaşma, bir saldırı karşısında yardım yükümlülüğü getirmekle birlikte "saldırı" kavramının çerçevesini belirlememiştir. Bu nedenle "saldırı" ifadesiyle ne ölçekte bir saldırının kast edildiği anlaşılmamaktadır. Anlaşmanın ikinci maddesinde askerî yardımın derhal sağlanacağı belirtilmekle birlikte, yardımın kapsamının ihtiyaçların değerlendirilmesine ve tarafların mevcut imkân ve kabiliyetlerine göre belirlenecek olması dikkat çekmektedir. Bu düzenleme, taraflara hareket serbestisi sağlarken kolektif savunma taahhüdünün fiilî karşılığını belirsizleştirmektedir. Dolayısıyla anlaşma, siyasi açıdan güçlü bir dayanışma iradesi ortaya koymasına rağmen, saldırıya uğrayan ülkeye hangi askerî kuvvetlerle, ne kadar sürede ve hangi şartlarda yardım edileceği sorusunu açık bırakmaktadır.

W2- Ortak askerî yapının tanımlanmaması (Madde 6, 8): Anlaşmada NATO'daki gibi entegre bir komuta-kontrol sistemi, sürekli hazır bekleyen müşterek kuvvet, kuvvet planlama mekanizması veya ayrıntılı kriz yönetim prosedürleri henüz oluşturulmamıştır. Bu düzenlemelerin ileride yapılacak ilave anlaşma ve protokollere bırakıldığı değerlendirilmektedir.

W3- Ekonomik yükümlülüklerin tanımsızlığı (Madde 7, 10): Savunma sanayii üretimi, Ar-Ge ve lojistik destek hedeflenmesine rağmen finansman, yatırım oranları, fikrî mülkiyet hakları, ortak geliştirilecek ürünlerin ihracatı ve maliyet paylaşımı konularında somut hüküm bulunmamaktadır. Bu durumun, gelecekte taraflar arasında ticari ve stratejik anlaşmazlıklar doğurabileceği düşünülmektedir.

W4- Uzun süreli bağlılık (Madde 16): Anlaşmadan çekilmenin ancak yürürlüğe girişinden on yıl sonra mümkün olması, güvenlik ortamının değişmesi hâlinde tarafların stratejik hareket alanını sınırlayabilir. Ayrıca anlaşmadan çekilme veya anlaşmayı sona erdirmeye, önceden

kararlaştırılmış projeleri kendiliğinden ortadan kaldırmamakta, bu nedenle olası bir anlaşmazlıkta, anlaşmazlık yaşanan ülkeyle ticaretin devamı gerekmektedir.

W5- Uyuşmazlıkların müzakereyle çözülmesi (Madde 14): Taraflar arasındaki uyuşmazlıkların istişare ve müzakerelerle çözülmesi öngörülmektedir. Bağımsız tahkim gibi, bağlayıcı karar veya çözümün sonuçsuz kalması durumunda uygulanacak bir mekanizma tanımlanmamıştır.

W6- Tehlike halinin tanımlanmaması (Madde 1): Anlaşmada “tehdit veya tehlike” hâlinde bu tehdit ve tehlikeleri ortadan kaldırmak için gerekli tüm yöntemlerin kullanılacağından söz edilmekte, tehlike ve tehdit halinin ne olduğu / olacağı tanımlanmamaktadır. Bu düzenleme, tehditlerin bertaraf edilmesinde başvurulabilecek tedbirlerin kapsamını açıkça belirlememesi nedeniyle, BM Anlaşması Madde 2/4’e göre kuvvet kullanma yasağı ve meşru müdafaa hakkı (madde 51) bakımından yorum farklılıklarına yol açabilecek niteliktedir.

W7- Yeni üye katılımı (Madde 8): Anlaşmanın söz konusu maddesi, diğer ülkelerin ortak savunma anlaşmasına taraf olması için bu anlaşmada geçen üç ülkenin yani “çekirdek tarafların” oy birliğini yeterli bulmaktadır. Bu hüküm, anlaşmaya taraf olacak yeni ülkelerin katılımını TBMM onayı dışına çıkarabilecek niteliktedir. Bu kapsamda, NATO’ya yeni ülkelerin katılımının mevcut müttefiklerin kendi ulusal usullerine göre verecekleri onaya tabi olduğunu hatırlamak gerekir.

W8- Terörizm tanımı (Madde 5): Anlaşmada yer alan “terörizmin tüm çeşit ve tezahürleriyle” ifadesi taraflar için oldukça geniş bir alan yaratmaktadır. Bu maddede tarafların terörizmden ve terörizmin tezahürlerinden ne anladığı, hangi grupları terör örgütü olarak kabul ettiği ve terörizmle mücadelede “operasyonel seviye” ifadesinin neyi kapsadığı açıkça belirtilmemiştir. Bu belirsizliklerin maddenin yorumlanmasında ve uygulanmasında gri bir alan yarattığı değerlendirilmektedir.

W9- Coğrafi uzaklık ve stratejik intikal kapasitesi: Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan arasında ortak kara sınırının bulunmaması, karşılıklı savunma taahhütlerinin uygulanmasında önemli bir lojistik sorun yaratabilir. Özellikle kara birlikleri, ağır silahlar ve hava savunma sistemlerinin ihtiyaç duyulan bölgelere süratle intikali; stratejik hava ve deniz ulaştırma kapasitesine, üçüncü ülkelerin geçiş izinlerine ve uygun lojistik altyapıya bağlıdır.

Fırsatlar (O)

O1- Bölgesel güvenlik mimarisinde daha etkin bir konum (Madde 1,2): Türkiye, Körfez ve Güney Asya ülkeleriyle ile savunma ve güvenlik ilişkilerini daha düzenli ve kalıcı bir zemine taşıyabilir. Bu zemin, Türkiye’nin bölgesel güvenlik sorunlarındaki diplomatik ağırlığını artırma potansiyeline sahiptir.

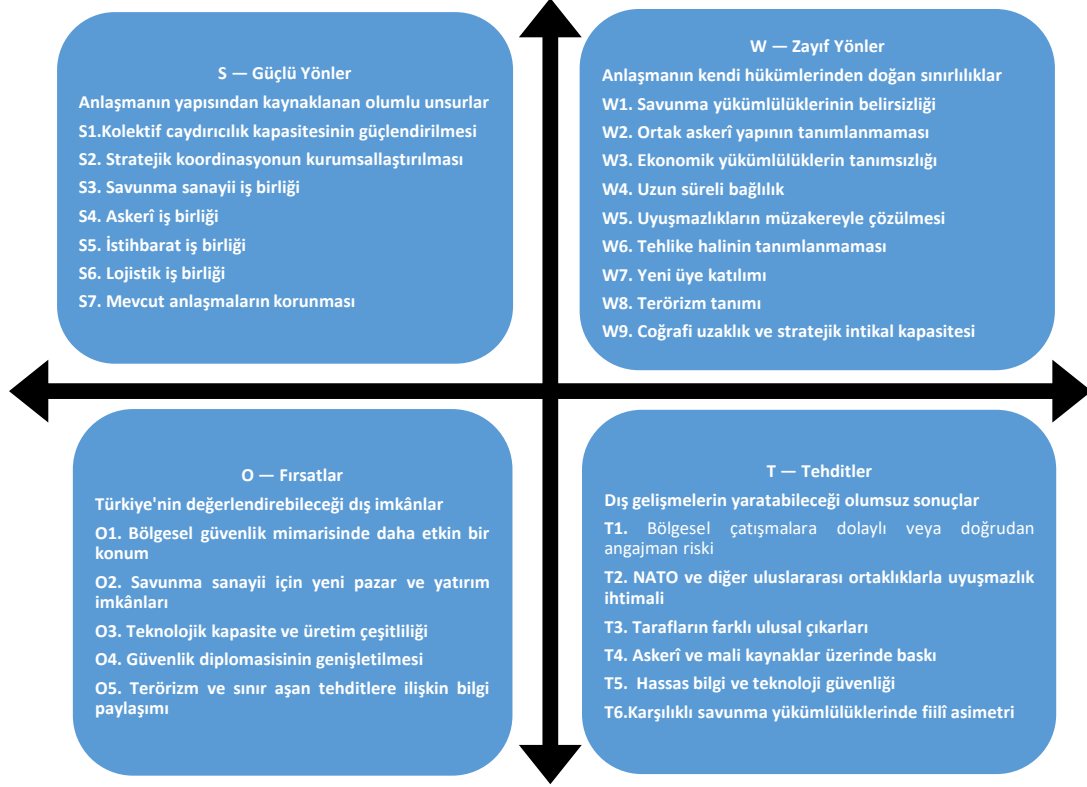
O2- Savunma sanayii için yeni pazar ve yatırım imkânları (Madde 7): Suudi Arabistan ve Pakistan ile ortak üretim, ihracat ve yatırım projeleri geliştirilebilir.

O3- Teknolojik kapasite ve üretim çeşitliliği (Madde 7): Anlaşma, tarafların teknolojik yeteneklerde uzmanlaşmasına ve ortak geliştirme projeleri yürütmesine zemin hazırlamaktadır. Türkiye açısından teknoloji geliştirme maliyetlerinin paylaşılması ve yeni üretim ortaklıkları kurulması bakımından iyi bir fırsat alanı yaratabilir.

O4- Güvenlik diplomasisinin genişletilmesi (Genel): Üçlü mekanizma, Türkiye’nin Körfez ve Güney Asya ülkeleriyle yürüttüğü ikili ilişkileri çok taraflı bir yapıya dönüştürebilir. Ayrıca bu mekanizmanın diğer ülkelerin katılımıyla genişlemesi halinde, bu platformun krizlerin önlenmesinde diplomatik temas kanalı olarak kullanılması mümkündür.

O5- Terörizm ve sınır aşan tehditlere ilişkin istihbarat paylaşımı (Madde 5,9): Anlaşma terörizmle mücadele ve istihbarat paylaşımının geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Somut protokollerle desteklenmesi hâlinde Türkiye açısından sınır aşan güvenlik tehditlerinin daha erken tespit edilmesine katkı sağlayabilir.

Grafik 2. SWOT Matrisi

Tehditler (T)

T1- Bölgesel çatışmalara dolaylı veya doğrudan angajman riski (Madde 1,2): Türkiye açısından en önemli stratejik risk, çatışmalara dahil olma olasılığıdır. Pakistan'ın Güney Asya'daki güvenlik sorunları ile Suudi Arabistan'ın Körfez ve Orta Doğu'daki güvenlik öncelikleri Türkiye'nin tehdit algılarıyla örtüşmeyebilir. Örneğin, Pakistan ile Hindistan arasında veya Körfez'de Suudi Arabistan ile diğer devletler arasında bir askerî kriz yaşanması hâlinde, Türkiye'nin anlaşmadan doğan karşılıklı yardım yükümlülüğünün gündeme gelmesi mümkündür. Böyle bir durumda Türkiye'nin istemsiz dahi olsa Pakistan ve Suudi Arabistan'ın hasımlarıyla angajmana girme riski ve olasılığı mevcuttur.

T2- NATO ve diğer uluslararası ortaklıklarla uyumsuzluk ihtimali (Genel): Türkiye'nin NATO üyesi olması ve diğer tarafların NATO dışındaki güvenlik ilişkileri, bazı krizlerde farklı beklentiler yaratabilir. Anlaşmanın 12'nci maddesi mevcut yükümlülükleri korumakla birlikte uygulamada ortaya çıkabilecek siyasi ve operasyonel uyumsuzlukların "nasıl" çözüleceğini ayrıca düzenlememektedir.

Özellikle NATO'da kullanılan savunma teknolojilerinin bu anlaşma dâhilinde kullanılması ve bilgi paylaşımında ek hukuki sınırlamalar söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir. Türkiye'nin ABD ile yaşadığı F35xS400 sorunu, benzer şekilde Pakistan ve Suudi Arabistan ordusunda bulunan Çin menşeli askerî sistemlerin Türkiye'de bulunan NATO sistemleriyle birlikte kullanılmasının uluslararası bir problem sahası yaratabileceği değerlendirilmektedir.

Ayrıca, Türkiye'nin NATO yükümlülükleri ile Mekke Anlaşması kapsamında üstlenebileceği görevler, mevcut askerî kuvvetlerin tahsis bakımından da değerlendirilmelidir. Özellikle kara, hava ve deniz kuvvetlerine aynı dönemde hem NATO hem de Mekke Anlaşması kapsamında ihtiyaç duyulması mümkündür. Aynı askerî kapasitenin iki farklı görev için planlanması, söz konusu kapasitenin eş zamanlı olarak iki görevde de kullanılabileceği anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla kuvvet tahsisinde Türkiye'nin millî savunma ihtiyaçlarının ve mevcut ittifak yükümlülüklerinin önceliklendirilmesi önem taşımaktadır.

T3- Tarafların ulusal çıkarları (Madde 8): Üç ülkenin coğrafi konumları, güvenlik ortamları ve dış politika öncelikleri birbirinden farklıdır. Bir ülkenin temel güvenlik tehdidi olarak değerlendirdiği gelişme, diğerleri için aynı önceliği taşımayabilecektir. Bu farklılık, anlaşmada belirtilen karar alma süreçlerini zorlaştırabilir ve anlaşmanın etkinliğini azaltabilir. Bu farklılığın özellikle terörizm, terör örgütü sınıflandırmasında yaşanması ihtimali mevcuttur.

T4- Askerî ve mali kaynaklar üzerinde baskı (Genel): Müşterek faaliyetler, lojistik destek, ortak üretim ve olası kriz yardımları Türkiye için önemli maliyetler doğurabilir. Bu faaliyetlerin finansmanı, bütçede öngörülme ek harcamalar gerektirebilir.

T5- Hassas bilgi ve teknoloji güvenliği (Madde 9, 13): İstihbarat ve savunma teknolojilerinin paylaşımı, yeterli güvenlik önlemleri alınmadığında yetkisiz erişime ve bilgi güvenliği ihlallerine yol açabilir. Anlaşmanın 13. maddesi gizlilik ve "bilmesi gereken" ilkelerini güvence altına alsa da hassas stratejik bilgilerin açığa çıkma riski tamamen ortadan kalkmamaktadır. Ayrıca istihbarat paylaşımının "5 Göz İttifakı"¹⁴ gibi süreklilik mi arz edeceği ya da ülkelerden birini ilgilendiren güvenlik sorunu olduğunda mı gerçekleşeceği bilinmemektedir. Bununla birlikte istihbarat paylaşımının hangi konularla sınırlandırılacağı da bilinmediğinden yine NATO ve batılı müttefik ülkeler nezdinde bir sorun alanı yaratabileceği değerlendirilmektedir.

T6- Karşılıklı savunma yükümlülüklerinde fiilî asimetri

Anlaşma taraflara karşılıklı savunma güvencesi vermekle birlikte, bu güvencenin fiilen eşit ölçüde sağlanması güç görünmektedir. Nitekim 5 Ekim 2026'da Riyad'da düzenlenen Stratejik Siyasi ve Savunma Komitesi toplantısında, tarafların üzerinde mutabık kaldığı askerî kuvvet ve yeteneklerin Suudi Arabistan'a süratle konuşlandırılması için gerekli tedbirlerin alınması kararlaştırılmıştır. Bu gelişmeler, sekreteryanın da Suudi Arabistan'da kurulmasıyla birlikte değerlendirildiğinde, ittifakın uygulamada ağırlıklı olarak bu ülkenin güvenlik ihtiyaçlarına odaklanacağı algısını güçlendirmektedir.

4. SWOT ANALİZİ BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

SWOT analizi, Mekke Anlaşmasının Türkiye'ye kolektif caydırıcılık, savunma sanayii, istihbarat ve askerî iş birliği alanlarında önemli imkânlar sunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte anlaşmanın en önemli sorunu, sağlanabilecek kazanımların somutlaştırılmasına karşılık üstlenilecek askerî ve ekonomik yükümlülüklerin yeterince tanımlanmamış olmasıdır.

Anlaşma, Türkiye'nin Orta Doğu ve Güney Asya'daki stratejik etkinliğini artırabilecek olmakla birlikte, farklı tehdit algılarına sahip üç ülkeyi ortak savunma sorumluluğu altında buluşturmaktadır. Pakistan'ın Hindistan'la, Suudi Arabistan'ın İran ve Yemen'le mevcut güvenlik sorunları, Türkiye'nin öncelikleriyle her zaman örtüşmeyebilir. Terörizmin ve terör örgütlerinin tanımlanmasındaki muhtemel farklılıklar ve anlaşmaya yeni üyelerin katılımına ilişkin düzenlemeler de gelecekte siyasi ve hukuki sorunlar doğurabilecek niteliktedir.

¹⁴ İkinci Dünya Savaşı sonrasında istihbarat ve veri paylaşımı amacıyla kurulan çok taraflı bir istihbarat ittifakıdır. İttifakta Birleşik Krallık, ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda yer almaktadır.

Bu kapsamda; özellikle “saldırı” ve “tehlike” kavramlarının kapsamı, yardımın “derhal” yapılması hükmünün uygulanabilirliği ve finansman sorumluluklarının belirsizliği dikkat çekmektedir. Ayrıca on yıllık sürede anlaşmadan çekilme kısıtlaması, güvenlik koşullarının değişmesi halinde yeni duruma uyum sağlanmasını güçleştirebilecektir. Bu nedenle kazanımların büyüklüğünden çok, yükümlülüklerin sınırlarının ve karşılıklılık esaslarının belirlenmesi önem taşımaktadır.

Anlaşmanın mevcut uluslararası yükümlülükleri saklı tutması olumlu görülmele birlikte, NATO üyesi olmayan iki ülkeyle yürütülecek iş birliğinin Türkiye’nin NATO üyeliğinden kaynaklanan sorumluluklarıyla uygulamada nasıl bağdaştırılacağı belirsizliğini korumaktadır. NATO standartlarındaki askerî sistemlerle Pakistan ve Suudi Arabistan envanterindeki farklı menşeli sistemlerin birlikte kullanılması, teknoloji transferi ve istihbarat paylaşımı gibi sorun alanları olabilir. Ayrıca askerî yardım, ortak üretim, lojistik destek ve finansman konuları Türkiye’nin üzerinde bir finansman yükü oluşturabilir.

Mekke Anlaşmasının askerî ve siyasi boyutlarının yanı sıra kamu diplomasisi ve psikolojik harekât açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Üç ülkenin ortak savunma iradesini uluslararası kamuoyuna ilan etmesi, tarafların bölgesel etkinliklerine ve güvenilirliklerine ilişkin algıları güçlendirebilir, potansiyel hasım devletler ve devlet dışı silahlı aktörler üzerinde ise caydırıcı bir psikolojik etki yaratabilir. Bu çerçevede anlaşma, askerî kapasitenin ötesinde, ortak hareket etme kararlılığının hedef kitlelere iletilmesi, iç kamuoyunun pekiştirilmesi bakımından da önem taşımaktadır. Ayrıca anlaşmanın adında yer alan “Mekke” isminin dinî ve sembolik değeri, Müslüman toplumların dayanışma ve ortak güvenlik algısını güçlendirebilecek bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, söz konusu sembolizmin mezhepsel ve siyasi çevrelere göre değişen biçimlerde algılanması, anlaşmanın belirli ülkelere veya topluluklara karşı oluşturulmuş bir blok olarak yorumlanması riskini de beraberinde getirmektedir.

SONUÇ

Mekke Anlaşması, Türkiye’ye bölgesel etkinliğini artırma, savunma sanayii ihracatını geliştirme ve askerî iş birliğini genişletme imkânı sunmaktadır. Anlaşmanın en güçlü tarafı, savunma ve güvenlik ilişkilerini geçici siyasi yakınlaşmanın ötesine taşıyarak çok boyutlu bir kurumsal savunma iş birliği tesis etme potansiyelidir. Özellikle savunma sanayii, ortak teknoloji geliştirme, askerî eğitim ve istihbarat paylaşımı, Türkiye’nin doğrudan fayda sağlayabileceği alanlar olarak görülmektedir.

Buna karşılık, anlaşmanın en önemli riski, tarafların birbirinden farklı güvenlik önceliklerinin kolektif caydırıcı savunma taahhüdü çerçevesinde bir araya getirilmesidir. Nitekim Türkiye, kendi millî güvenlik öncelikleriyle doğrudan örtüşmeyen krizlerde siyasi, askerî ve ekonomik yükümlülüklerle karşılaşabilir. Özellikle anlaşmadan ilk on yıl boyunca çekilmenin mümkün olmaması, kazanım ve yükümlülük dengesinin önemini artırmaktadır.

Anlaşma, Türkiye’nin NATO üyeliğine alternatif oluşturmamakla birlikte, farklı güvenlik taahhütlerinin eş zamanlı uygulanması bakımından bir takım sorunlar doğurabilme kapasitesine sahiptir. NATO Antlaşması’nın sekizinci maddesi¹⁵ kapsamında, Türkiye’nin NATO bünyesindeki faaliyetlerinin Mekke İttifakıyla olası çakışmasının sorunlara yol açabileceği değerlendirilmektedir.

¹⁵ Taraflardan her biri, kendisi ile diğer taraflardan herhangi biri veya üçüncü bir Devlet arasında halen yürürlükte bulunan uluslararası taahhütlerden hiçbirinin, bu Antlaşma’nın hükümleri ile çelişmediğini beyan eder ve Antlaşma ile çelişen uluslararası herhangi bir taahhüde girmemeyi üstlenir.

Mekke Anlaşması çerçevesinde Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan silahlı kuvvetlerinin katılımıyla oluşturulabilecek birleşik ve müşterek bir askerî gücün etkinliği, farklı askerî kültürlerin ortak bir komuta ve harekât anlayışı içerisinde uyumlaştırılmasına da bağlı olacaktır. Söz konusu üç ülkenin askerî eğitim, doktrin ve kurumsal gelenekleri arasındaki farklılıkların; ast-üst ilişkileri, emir-komuta yetkisi, görev anlayışı, astlara tanınan inisiyatif, disiplin ve karar alma süreçlerinde sorunlara yol açabileceği öngörülmektedir. Türkiye'nin NATO standartlarına dayalı askerî uygulamaları ile diğer ülkelerin farklı kurumsal tecrübelerinin birbiriyle uyumlu hale getirilmesi de önemlidir.

Yemen'in dağlık coğrafyası, Husilerin hibrit ve asimetrik mücadele yöntemleriyle, yerel toplumsal bağları ve İran'dan aldığı destek dikkate alındığında, yalnızca hava ve deniz harekâtlarıyla Husilere karşı kalıcı sonuç elde edilmesi güç görünmektedir. Nitekim Suudi Arabistan öncülüğünde Mart 2015'te başlatılan askerî müdahalede (Stoddard & Toltica, 2021), yoğun hava bombardımanları, deniz ablukası ve yerel vekil güçlerin desteklenmesine rağmen Husilerin askerî ve siyasi varlığı ortadan kaldırılamamıştır. Sınırlı kara harekâtlarıyla elde edilen bölgesel başarılar da harekâtın sonucunu değiştirmeye yetmemiştir. Bu tecrübe, Husilerin kontrol ettikleri bölgelerde etkisiz hâle getirilmesini amaçlayan bir harekâtın, belirli bir aşamadan itibaren yerel müttefik kuvvetler, özel kuvvetler ve kapsamlı kara harekâtıyla desteklenmesini kaçınılmaz hâle getirebileceğini göstermektedir. Bununla birlikte Husi tehdidiyle mücadele, kısa süreli bir askerî müdahaleden ziyade siyasi, askerî, ekonomik ve diplomatik boyutları bulunan, ayaklanmaya karşı koyma faaliyetlerini de kapsayan uzun süreli bir mücadele olarak hesaplanmalıdır. Bu durum, Mekke Anlaşması kapsamında Türkiye ve Pakistan'ın üstlenebileceği askerî yükümlülüklerin kapsamı, süresi, kuvvet ihtiyacı ve muhtemel maliyetleri bakımından ayrıca önem taşımaktadır.

Tüm bu faktörler göz önüne alındığında, Mekke Anlaşmasının süresiz olarak düzenlenmesi ve tarafların ilk on yıl boyunca anlaşmadan çekilememesi, tarafların üstlendiği/üstleneceği yükümlülüklerin uzun vadeli sonuçlarının değerlendirilmesini gerektirmektedir. Yemen'de 2015'ten bu yana yaşanan gelişmeler, Husi tehdidinin kısa süreli askerî müdahalelerle ortadan kaldırılmasının ve kalıcı siyasi bir çözüm sağlanmasının güçlüğüne ortaya koymaktadır. Üstelik İran'ın Husilere sağladığı desteğin sona ermesi dahi Yemen'deki çatışmaların kendiliğinden sonlanacağı anlamına gelmemektedir. Yerel güç mücadeleleri, aşiretler arasındaki anlaşmazlıklar, kuzey-güney ayrışması, kaynak paylaşımı sorunları ve siyasi aktörlerin farklılaşan çıkarları, çatışmaların uzun süre devam etme riskini canlı tutmaktadır (Loft, 2026). Dolayısıyla Mekke Anlaşması, kısa vadeli bir güvenlik ihtiyacına verilen karşılığın ötesinde, Türkiye ve Pakistan'ı sonuçları ve süresinin öngörülmesi oldukça güç olan bölgesel çatışmaların yükümlülükleriyle uzun yıllar karşı karşıya bırakabilecek bir düzenleme olarak değerlendirilmelidir.

Anlaşma, Orta Doğu'nun çok katmanlı, karmaşık ve birbiriyle iç içe geçmiş hibrit güvenlik sorunlarını tek başına çözebilecek nitelikte olmamakla birlikte, taraf ülkeler açısından ortak çözüm arayışlarının geliştirilmesi, güvenlik politikalarının eşgüdümü ve bölgesel iş birliğinin güçlendirilmesi bakımından anlamlı bir zemin oluşturabilir. Bununla birlikte, söz konusu iş birliğinin bölgesel güç dengeleri ve diğer aktörlerin güvenlik algıları üzerinde yaratabileceği etkiler, mevcut sorunların çözümüne katkı sağlarken bazı ülkeler açısından da yeni tehdit algıları, kaygılar ve karşı tepkiler de doğurabilecektir.

KAYNAKÇA

- Alhasan, H., & Wajid, A. (2026, August 14). *Pakistan, Saudi Arabia and Türkiye: A new defence pact*. International Institute for Strategic Studies. <https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2026/08/pakistan-saudi-arabia-and-turkiye-a-new-defence-pact>
- Azhari, T. (2026, August 12). *Saudi Arabia bets on defensive alliances to deter slide into war*. Reuters. <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-arabia-bets-defensive-alliances-deter-slide-into-war-2026-08-12/>
- Bukhari, M., Hafezi, P., Shahzad, A., & Shahid, A. (2026, September 11). *As Saudi tensions with Iran-backed Houthis escalate, mediator Pakistan faces pressure to choose a side*. Reuters. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/saudi-tensions-with-iran-backed-houthis-escalate-mediator-pakistan-faces-2026-09-11/>
- Congressional Research Service. (2026, May 12). *Yemen: In brief* (CRS Report No. R48942). https://www.everycrsreport.com/files/2026-05_12_R48942_0d6e13c868234b482c71b62f9c6a71454e1fdd32.html
- Congressional Research Service. (2026, August 20). *Turkey (Türkiye): Major issues and U.S. relations* (CRS Report No. R44000). <https://www.everycrsreport.com/reports/R44000.html>
- Cornwell, A., & Gumrukcu, T. (2026, August 20). *Israel and Turkey step up warnings over Syria after airbase bombing*. Reuters. <https://www.reuters.com/world/middle-east/syria-says-no-turkish-military-build-up-planned-airbase-struck-by-israel-2026-08-20/>
- CFR (Council on Foreign Relations). (2026, October 15). *Conflict between India and Pakistan. Global Conflict Tracker*. <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-between-india-and-pakistan>
- Davison, J. (2026, October 15). *How are Yemen's Houthis attacking Saudi Arabia so effectively?* Reuters. <https://www.reuters.com/world/middle-east/how-are-yemens-houthis-attacking-saudi-arabia-so-effectively-2026-10-15/>
- Donelli, F. (2025). Maritime disruption in Yemen: The making of a hybrid Red Sea order. *Middle East Policy*, 32(4), 35–50. <https://doi.org/10.1111/mepo.70018>
- EUAA (European Union Agency for Asylum). (2026, October). *Security situation in Pakistan: Recent events*. <https://www.euaa.europa.eu/country-guidance-pakistan/security-situation-pakistan-recent-events>
- Gumrukcu, T. (2026, August 13). *Turkey lays out plans for defence pact with Pakistan and Saudi Arabia*. Reuters. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/turkey-pakistan-saudi-arabia-will-form-political-military-mechanisms-coordinate-2026-08-13/>
- Gumrukcu, T. (2026, October 8). *Turkey says Russia, Ukraine increasing attacks in Black Sea ahead of winter*. Reuters. <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-says-russia-ukraine-increasing-attacks-black-sea-ahead-winter-2026-10-08/>
- Loft, P. (2026, 5 Ekim). *Yemen 2026: Southern Transitional Council's fall and renewed Houthi-Saudi conflict*. House of Commons Library. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10427/>
- Munassar, O. (2026). *Rethinking GCC security: Lessons from the Saudi-led coalition's intervention in Yemen*. *Alternatives: Global, Local, Political*, 51(3), 265–282. <https://doi.org/10.1177/03043754251370456>

- North Atlantic Treaty Organization. (1949, April 4). *The North Atlantic Treaty*. <https://nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/1949/04/04/the-north-atlantic-treaty>
- Pazarıcı, H. (1989). *Uluslararası hukuk dersleri (2. kitap) (Yayın No. 571)*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Porter, L. (2026, October 21). *Revealed: Full text of Makkah defence pact between Saudi Arabia, Turkey and Pakistan. The National*. <https://www.thenationalnews.com/news/mena/2026/10/21/revealed-full-text-of-makkah-defence-pact-between-saudi-arabia-turkey-and-pakistan/>
- Reuters. (2026, October 12). *Kurdish PKK militants quit some camps in north Iraq, Turkish sources say*. <https://www.reuters.com/world/kurdish-pkk-militants-quit-some-camps-north-iraq-turkish-sources-say-2026-10-12/>
- Sharma, I. (2026). *Is there a new escalation of Baloch insurgency?* ACLED. <https://acleddata.com/expert-comment/there-new-escalation-baloch-insurgency>
- Stoddard, E., & Toltica, S. (2021). Practising remote warfare: Analysing the remote character of the Saudi/UAE intervention in Yemen. *Defence Studies*, 21(4), 447–467. <https://doi.org/10.1080/14702436.2021.1994395>
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2026). *Türkiye Cumhuriyeti, Pakistan İslam Cumhuriyeti ve Suudi Arabistan Krallığı Arasında Ortak Savunma için Mekke Anlaşmasının onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun teklifi* (Esas No. 2/3961). <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y5/T2/WebOnergeMetni/f10c225f-412d-483b-8714-3a8276ec4b32.pdf>
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası* (Kanun No. 2709).